

o va primi *din nou pe scenă*, la începutul actului doi, va repune pe tapet chestiunea, pentru că reacția involuntară, intimă și sinceră a lui Cel, va rămâne aceeași. Deși, din punctul de vedere al lui Cel, treaba pe care o face este dezonorantă. Decizia luată de el la începutul piesei (de a primi palme) nu este o decizie luată o dată pentru totdeauna; Cel o ia din nou, cu fiecare nouă palmă primită și acceptată. Cele două palme primite pe scenă nu-l fac doar să perpetueze decizia, ci și sugerează universul nr. 1.

Dar, astfel, se realizează funcționalitatea unei duble absențe — a universului nr. 1 (prin prisma universului nr. 2) și a universului nr. 2, prin insolitarea acestuia, în momentele palmelor primite pe scenă, în acelea ale Domnului și în scena finală, în care insolitarea devine tragică și ireversibilă.

Andreev inversează, în *Cel care primește palme*, logica simbolistă, făcând palpabil universul nr. 2 și inefabil, universul nr. 1 și realizând o transcendență inversă: lumea de *dincolo* apare direct și palpabil, iar lumea de *aici* este sugerată și labilă. Însăși piesa *Cel care primește palme* devine, în ansamblul ei, un revers. Clovnul de *aici*, care numără palmele primite drept un semn al succesului, este, *dincolo*, un geniu, soția, deși l-a părăsit pentru Domnul, continuă să-l aduleze, Domnul, la rândul său, apare drept umbra lui Cel, dar și drept exponent al mulțimii, care, în egală măsură, îl ignoră și-l aclamă. Același Domnul se simte umilit și scandalizat în fața lui Cel — care-l admiră și nu-l înțelege — și-i cere moartea, o moarte care să vină chiar de la Cel.

Universul pe care-l vedem nu este un univers al semnelor, este un univers al denotațiilor; nu însă denotații fermi ai semnelor din universul nr. 1, ci denotații posibili, extrași dintr-o serie presupusă. Astfel, Consuella este, totodată, și varianta sublimă și cea terestră a soției lui Cel în lumea artificială a circuitului, dar cam același lucru îl reprezintă și Zinida, cu preponderența elementului teluric, Zinida fiind, în plus, și dresoare de animale sălbatice, ceea ce-i arogă un fel de forță mistică de care este conștientă, spre deosebire de Consuella, care nu este conștientă de condiția ei de zeiță.

Astfel, universul de care ne izbim direct nu este numai un univers instabil, este universul instabilității înseși. Totul este și artificial și adevărat: și rolul strălucit pe care-l joacă Cel în arenă, și repulsia lui față de palme, și clovnii Tili și Poli — un fel de saltimbanci ai cotidianului —, și identitatea reală a contelui Mancini etc. Ce este important, până la urmă, în această *lume a reversului* — jocul permanent al lui Poli și Tili sau sfârșitul tragic al Consuellei, al Baronului și al lui Cel? Nu există un răspuns la această întrebare; mai mult decât atât, răspunsul nu este posibil, pentru că ar trebui să cuprindă, în același timp, o afirmare, o negare și încă ceva.

Ce este, așadar, piesa lui Andreev *Cel care primește palme* — o piesă simbolistă despre *urimul de dincolo* sau o melodramă din viața circuitului?

NOTE

Contribuții la cunoașterea unei mari opere

Din frântura operă a „părintelui literaturii române”, Ion Heliade Rădulescu, „părinte”, deopotrivă, și al teatrului cult al Țării Românești, se pot consulta cu folos științific două ediții de referință: cea îngrijită de D. Popovici (în două tomuri, 1939, 1943) și cea a lui Vladimir Drimba (în trei tomuri, 1968—1975). Aceasta,

în ceea ce privește opera literară și de polemică culturală. Opera politică (privind mai ales revoluția pașoptistă) se consultă în edițiile rare ale Bibliotecii Academiei. Tot acolo trudește (mai ales pe microfilm!) și istoricul de teatru, fiind dorite să fișeze articolele din „Curierul românesc”, „Gazeta Teatrului Național” etc. Iată că Aurel Sasu, în editura „Minerva”, contribuie simțitor la cunoașterea operei heliadești, cuprinzând între copertile volumului „Critica literară” majoritatea scrierilor cu acest profil. Importanța volumului stă mai ales în restituirea manuscrisului „Istoria literaturii” (portrete de scriitori universali din toate timpurile).

Istoria teatrului are și ea la îndemână texte importante.

„Cuvînt la examenul Școalei filarmonice” (29 august 1834), cînd a fost examenul de producție al primei serii de actori profesioniști români, meditațiile „Despre dramă” (netipărite din 1870), portretele lui Gh. Lazăr, Constantin Foca, Iancu Văcărescu, cu prețioase știri despre zorii teatrului muntean, precum și multele studii privind teoria literaturii, studii care dau o idee despre felul în care Heliade și-a predat cursul de literatură la Conservatorul „Societății filarmonice” (actoria fiind prelată de C. Aristia).

Pe cînd, o ediție a scrierilor despre teatru ale marului animator?

I. N.